

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2023. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.7.15>

УДК 330.332:330.14

Н. Б. Демчишак,

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6852-7405>*

Я. Б. Дропа,

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2385-8205>*

М. І. Петик,

*к. е. н., професор, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6022-2690>*

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЦІЛЬОВОГО КАПІТАЛУ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

N. Demchyshak,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
Money Circulation and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine, Lviv*

Ya. Dropa,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
Money Circulation and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine, Lviv*

M. Petyk,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Finance, Money Circulation and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine, Lviv*

FORMATION OF THE TARGET CAPITAL MARKET AS A FACTOR OF SOCIAL AND CULTURAL DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Розкрито економічну сутність та значення цільового капіталу як додаткового джерела формування фінансових ресурсів неприбуткових організацій та важливого чинника соціально-культурного розвитку країни. Схематично зображено взаємодію ринку цільового капіталу з фінансовим ринком, неприбутковими організаціями й установами та суб'єктами, які займаються благодійною діяльністю у національній економіці. Подано послідовність формування цільового капіталу на ринку та висвітлено головні цілі неприбуткових організацій, трастових компаній та доброчинців.

Проаналізовано підходи науковців до визначення поняття ендавмент-фонд; запропоновано власне його тлумачення як сукупність грошових засобів, матеріальних і фінансових активів, які отримано у формі благодійних внесків від громадян, суб'єктів господарювання та органів влади, для проведення ефективної інвестиційної діяльності або передання у довірче управління з метою генерування доходів у формі відсотків чи дивідендів, за рахунок яких у майбутньому фінансуватимуть досягнення статутних цілей фонду або реалізовуватимуть проекти чи програми у неприбуткових сферах.

Охарактеризовано вітчизняне нормативно-правове забезпечення функціонування ринку цільового капіталу; визначено головні цілі формування ендавмент-фондів (досягнення високої конкурентоздатності, забезпечення фінансової стабільності, нарощення рентабельності функціонування, гарантування гідної зарплати працівникам, оновлення персоналу та сприяння інноваційному розвитку неприбуткових організацій) та здійснено їхню класифікацію в розрізі прав та обмежень використання коштів. Систематизовано ключові функції ендавмент-фондів. Окреслено головні напрями активізації їх функціонування у національній економіці України. Зазначено, що для ефективного функціонування ендавментів в Україні необхідно удосконалити вітчизняне фінансове законодавство, підвищити обізнаність населення щодо благодійної діяльності та дослідити зарубіжний досвід управління такими фондами.

The article reveals the economic essence and significance of the target capital as an additional source of the formation of financial resources of non-profit organizations and an important factor in the country's social and cultural development. The interaction of the target capital market with the financial market, non-profit organizations and institutions and entities engaged in charitable activities in the national economy is schematically depicted. The sequence of formation of

target capital on the market is presented and the main goals of non-profit organizations, trust companies and benefactors are highlighted.

The approaches of scientists to the definition of the concept of endowment fund are analyzed; its own interpretation is proposed as the totality of monetary funds, material and financial assets received in the form of charitable contributions from citizens, business entities and authorities, for effective investment activities or transfer to trust management for the purpose of generating income in the form of interest or dividends, at the expense of which in the future, they will finance the achievement of the foundation's statutory goals or implement projects or programs in non-profit sectors.

The domestic regulatory and legal support for the functioning of the target capital market is characterized; the main goals of the formation of endowment funds were determined (achieving high competitiveness, ensuring financial stability, increasing the profitability of operation, guaranteeing a decent salary for employees, updating personnel and promoting the innovative development of non-profit organizations) and carried out their classification in terms of rights and restrictions on the use of funds. The key functions of endowment funds have been systematized. The main directions of activation of their functioning in the national economy of Ukraine are outlined. It is noted that for the effective functioning of endowments in Ukraine, it is necessary to improve domestic financial legislation, increase public awareness of charitable activities, and study foreign experience in managing such funds.

Ключові слова: *цільовий капітал, ринок цільового капіталу, ендавмент, ендавмент фонди, неприбуткові організації, фінансування, соціально-культурна сфера, національна економіка.*

Keywords: *target capital, target capital market, endowment, endowment funds, non-profit organizations, funding, socio-cultural sphere, national economy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У 2022 році Україна зіткнулася з найбільшим за період незалежності викликом – повномасштабною військовою агресією росії, що повністю змінила економічну політику у країні та змусила перебудувати господарський механізм держави. У результаті збройного нападу сусідів значна частина українських земель опинилися під окупацією, було фізично знищено майно багатьох юридичних і фізичних осіб,

велика кількість громадян були змушені шукати притулку за кордоном. Проте Україна стоїть і продовжує боротьбу; головним чинником такої міцї називають високу освіченість і самовідданість громадян, які з першого дня стали на захист своєї Батьківщини, а ЗСУ почали якісно переважати ворога.

За умов активної військової боротьби різко знизилися виробничі потужності вітчизняних підприємницьких структур, що суттєво зменшило надходження до бюджетної системи країни, левову частку фінансових ресурсів якої сьогодні спрямовують на оборону держави. Окрім цього постійну потребу у величезній кількості транспортних засобів, дронів та інших «розхідників» армії покривають за рахунок добровільних пожертвувань юридичних і фізичних осіб. Така ситуація засвідчила високу ефективність функціонування різноманітних фондів, ресурси яких формують на основі благодійних пожертвувань у вигляді грошових засобів та майнових цінностей.

У період післявоєнного відновлення України важливим завданням буде мобілізація необхідного обсягу фінансових ресурсів з метою реалізації інвестицій у розбудову господарської та соціально-культурної інфраструктури. Поряд з допомогою міжнародних партнерів та коштами вітчизняної бюджетної системи важливим джерелом фінансування неприбуткових бюджетних установ може стати цільовий капітал, який формують за рахунок добровільних внесків у різних формах. Ці ендавмент фонди допоможуть залучити фінансові ресурси у важливі сфери суспільної діяльності, такі як охорона здоров'я, наука й освіта, культура та екологія, в які сьогодні не готові вкладати приватні інвестори, оскільки результати будуть отримані не відразу, а упродовж тривалого часу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми та особливості формування цільового капіталу у вигляді ендавмент фондів висвітлювали у своїх публікаціях такі вітчизняні науковці: М. Адамик [1], О. Буцька [11], Ю. Гернего [2], Т. Горват [3], М.-Д. Манчул [6], В. Осецький [7], О. Печенко [9], В. Поکیدіна [10], Б. Пшик [9], К. Рябков [10], І. Татомир [7], О. Тимошенко [11], О. Ткачук [12] та інші. Сьогодні національна економіка функціонує у надскладних умовах, яким характерний постійний дефіцит бюджетних коштів

на фінансування неприбуткових установ у сфері освіти, науки, охорони здоров'я, тому, не зважаючи на значні напрацювання українських вчених у зазначеному напрямі, є потреба проведення нових ґрунтовних досліджень щодо можливості залучення і використання цільового капіталу у вітчизняних реаліях.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей функціонування ринку цільового капіталу та окреслення перспектив його розвитку в Україні за умов війни та післявоєнної відбудови національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні у багатьох розвинених країнах світу цільовий капітал є ефективним інструментом ведення благодійної діяльності та важливим джерелом фінансування неприбуткових організацій різних видів. Він входить у склад майна неприбуткових установ чи організацій та утворюється за допомогою пожертвувань, котрі у подальшому спрямовують на рахунки фінансових інститутів з метою реалізації довірчого управління. Доходи, які будуть генерувати від цього управління у майбутньому слугуватимуть важливим джерелом фінансування статутної діяльності. З іншого боку, економічний зміст цільового капіталу полягає в тому, що за рахунок добровільних внесків формується ендавмент-фонд, котрий буде запорукою генерування грошових засобів у майбутньому. Водночас фінансування витрат неприбуткових установ проводять тільки за рахунок прибутків, отриманих від результативного вкладання базової суми фонду, що не підлягає використанню на інші цілі. Слідування таким принципам сприяє зростанню активів ендавментів, що дає змогу нарощувати їхній фінансовий потенціал та застерігати від нераціонального витрачання ресурсів за умов нестабільного надходження добровільних внесків.

Застосування цільового капіталу у якості інструменту фінансування має великий потенціал у сферах охорони здоров'я, культури і мистецтва, освіти та науки, непрофесійного спорту, екології та інших галузях, котрі, зазвичай, майже повністю залежні від бюджетного фінансування (за винятком частини видатків, що фінансують за рахунок надання цими установами платних послуг).

Варто констатувати, що сьогодні у світі сформувався й ефективно працює ринок цільового капіталу, який за своїм економічним змістом представляє сукупність фінансових відносин між неприбутковими установами, суб'єктами фінансового ринку, громадянами та підприємницькими структурами щодо формування фондів фінансових ресурсів з метою створення передумов для забезпечення соціально-культурного розвитку країни. Цільовий капітал за допомогою механізмів фінансового ринку перетворюється у фінансові інструменти, що володіють потенціалом до генерування доходів, які у найближчому майбутньому можна буде використовувати для фінансування діяльності та розвитку. На рис. 1 висвітлено особливості функціонування цільового капіталу у господарській системі країни.

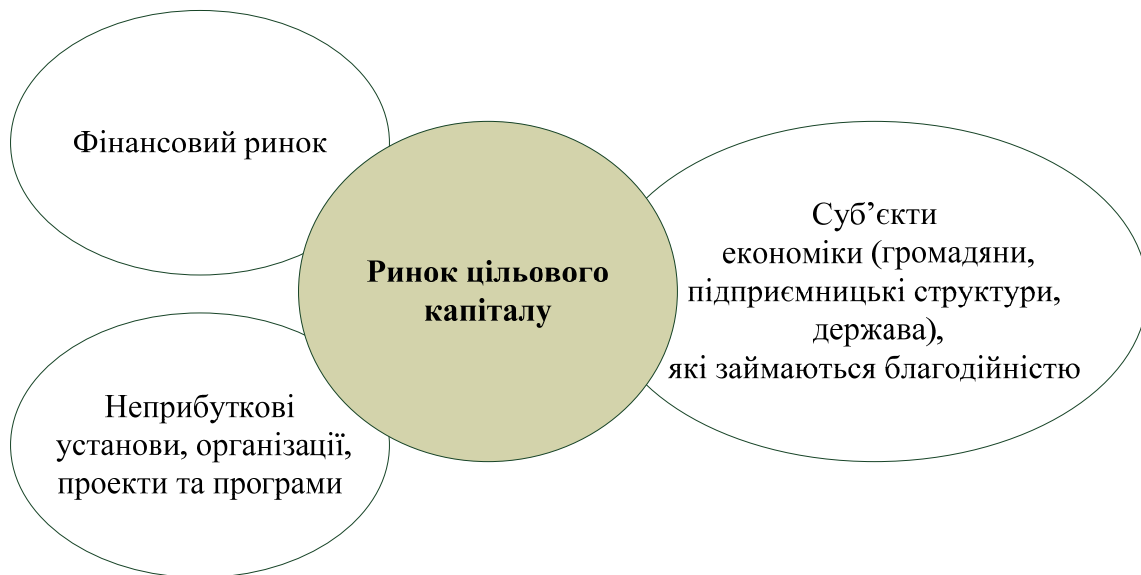

Рис. 1. Ринок цільового капіталу у національній економіці країни

Джерело: побудовано авторами.

У процесі формування цільового капіталу кожен з учасників (суб'єкти фінансового ринку, неприбуткові організації, доброчинці) переслідує власні цілі, тому для успішного функціонування ринку необхідно узгодити конфлікт інтересів усіх зацікавлених сторін. Чітке розуміння соціально-економічних ефектів у майбутньому, спонукає фізичних та юридичних осіб займатися благодійністю та здійснювати доброчинні пожертвування сьогодні. Для ділових одиниць потенційними перевагами є формування позитивної репутації на ринку, реалізація маркетингових завдань, налагодження відносин з органами

управління тощо. Для громадян – поліпшення якості освітніх, медичних та інших соціальних послуг, покращення рівня екології у регіоні тощо. Некомерційні установи мають змогу мобілізувати необхідні фінансові ресурси для реалізації програм і проектів, які не можуть бути повністю профінансовані за рахунок бюджетних коштів. Свої цілі також переслідують і трастові компанії, які прагнуть акумулювати достатній обсяг капіталу для ведення основної діяльності та отримувати доходи у вигляді відсотків за управління фінансовими активами ендавмент-фондів.

Алгоритм формування цільового капіталу на ринку висвітлено на рис. 2.

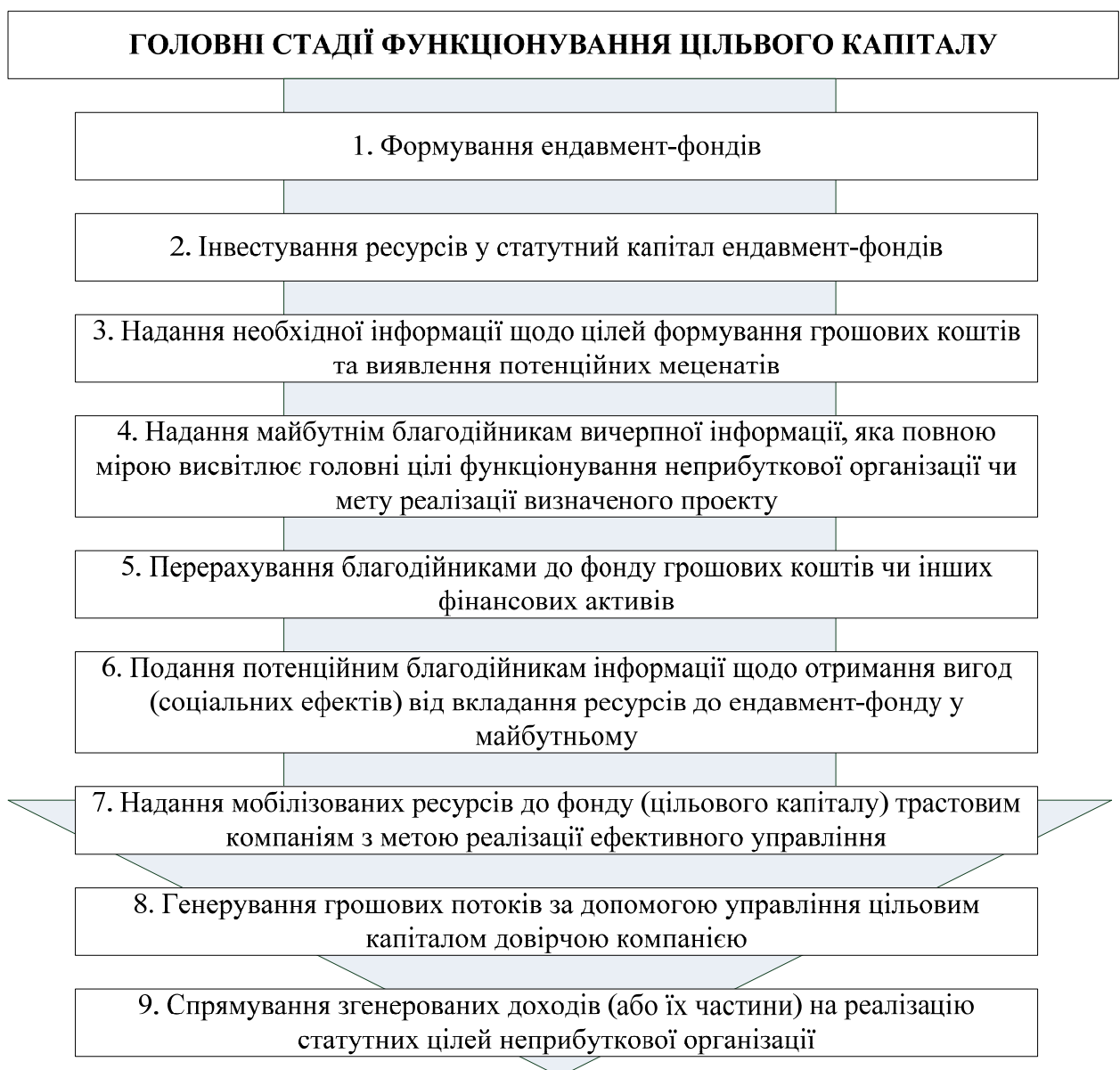

Рис. 2. Послідовність формування цільового капіталу в економіці

Джерело: побудовано авторами.

У сучасній економічній літературі не простежується універсального підходу до визначення економічної сутності ендавмент-фондів, а більшість науковців тлумачать їх з погляду альтернативного джерела формування фінансових ресурсів некомерційними організаціями. Ендавмент також характеризують як цільовий фонд, сформований для досягнення цілей некомерційних організацій, які функціонують у сфері освіти, медицини, культури, науки тощо.

Українські вчені К. Рябков та В. Поکیدіна визначають ендавмент як сукупність грошових коштів або фінансових активів у довічному фонді, котрий формують на підставі добровільних внесків благодійників. Такі мобілізовані ресурси суттєво обмежені у використанні, а витрачання підлягають тільки отримані від розміщення залучених коштів доходи у вигляді дивідендів, відсотків та інших форм виплат (залежно від виду фінансових інструментів) [10, с. 1].

Заслужують на увагу погляди учених О. Тимошенко та О. Буцької, які визначають ендавмент-фонд як додаткове джерело формування капіталу, який формують з метою досягнення статутних цілей неприбуткових установ за рахунок майнових внесків, що у подальшому будуть трансформуватися у різні форми інвестицій [11].

Подібної думки дотримується український науковець Ю. Гернего, характеризуючи ендавмент як суму грошових засобів чи цінних паперів, що мобілізовані від благодійників та інших меценатів у фонд з довічним терміном функціонування [2, с. 565].

Загалом українські науковці у своїх визначеннях дотримуються думки, що ендавмент фонди є інструментами здійснення благодійної діяльності, які привабливі з погляду збереженості вкладеного цільового капіталу та унеможливлення його “проїдання” упродовж тривалого періоду часу.

Щодо вітчизняної законодавчої бази, яка регламентує функціонування ендавментів, то сьогодні вона є досить вузькою, не сприяє ефективному інвестуванню ресурсів таких фондів та стримує їхнє поширення у національній

економіці. Так, ст. 170.7.5 ПКУ визначає ендавмент як “суму коштів або цінних паперів, які вносяться благодійником у банк або небанківську фінансову установу, завдяки чому набувач благодійної допомоги отримує право на використання процентів або дивідендів, нарахованих на суму такого ендавменту. При цьому такий набувач не має права витратити або відчужувати основну суму такого ендавменту без згоди благодійника” [8].

Також у статті 9 ЗУ “Про благодійну діяльність” визначено принципи, згідно яких необхідно управляти благодійними ендавментами, проте відсутнє саме визначення таких фондів, що суттєво звужує їхнє використання та викликає багато запитань. Ця стаття визначає напрями використання відсотків та дивідендів, отриманих від управління ендавментами, зокрема: на благодійну допомогу конкретно визначеним суб’єктам, якими можуть бути неприбуткові організації, територіальні громади чи окремі фізичні особи; реалізацію добродійних програм; проведення спільної діяльності у сфері благодійності. Водночас зазначено, що змінювати напрями, порядок і терміни використання такого фонду є можливим тільки за згодою благодійників, що його заснували, або отримання дозволу у судовому порядку [4].

Зазначимо, що у світовій практиці ендавмент фонди найчастіше зустрічаються у сфері освіти і науки. Пункт 22 статті 1 ЗУ “Про вищу освіту” також згадує ендавмент та характеризує його як сталий фонд ЗВО у вигляді сукупності грошових коштів або інших майнових цінностей, що мобілізовані з метою ведення інвестиційної або нагромаджувальної діяльності на термін не менше трьох років. Отримані доходи від такої діяльності мають пасивний характер і повинні використовуватися для досягнення статутних цілей ЗВО відповідно до вимог та порядку, затверджених благодійником. У пп. 3 статті 70 зазначеного закону прописано право ЗВО створювати власні ендавмент фонди (сталі фонди) та на власний розсуд використовувати його доходи за напрямками, що не суперечать визначеним умовам. Також зазначено, що ЗВО можуть отримувати основні засоби та інші матеріальні активи від інститутів держави,

територіальних громад, юридичних і фізичних осіб у формі благодійних внесків [5].

Варто зазначити, що вітчизняне нормативно-правове забезпечення функціонування цільового капіталу потребує ще багато напрацювань з урахуванням досвіду провідних країн світу з метою чіткого окреслення особливостей функціонування ендавмент-фондів та створення передумов для активізації їхньої діяльності в українській економіці та пожвавлення суспільного розвитку країни. Доцільно ухвалити окремий закон, котрий би давав відповіді на усі запитання щодо фінансової діяльності ендавментів та процедури їх оподаткування.

З урахуванням проаналізованих теоретичних та законодавчих джерел, на нашу думку, ендавмент-фонди доцільно визначати як сукупність грошових засобів, матеріальних і фінансових активів, які отримано у формі благодійних внесків від громадян, суб'єктів господарювання та органів влади, для проведення ефективної інвестиційної діяльності або передання у довірче управління з метою генерування доходів у формі відсотків чи дивідендів, за рахунок яких у майбутньому фінансуватимуть досягнення статутних цілей фонду або реалізовуватимуть проекти чи програми у неприбуткових сферах.

Головні цілі започаткування ендавментів у неприбуткових сферах економіки (освіта, охорона здоров'я, культура, наука) охоплюють:

- досягнення високої конкурентоздатності неприбуткових установ на ринку за рахунок зростання якості послуг, які вони пропонують;
- забезпечення фінансової стійкості некомерційних організацій у довготерміновому періоді;
- нарощення рентабельності функціонування зазначених організацій;
- гарантування гідного рівня оплати праці зайнятим у бюджетних установах;
- побудова, за рахунок додаткового фінансування, системи матеріального заохочення та професійний розвиток персоналу неприбуткових організацій;

– сприяння запровадженню у діяльність бюджетних установ сучасних досягнень науки і техніки та активізація інноваційної складової у пропонованих послугах.

Сьогодні вітчизняний ринок цільового капіталу не має достатнього розміру та не є популярним серед доброчинців: хоча ендавмент-фонди й були створені досить давно, але недостатні темпи розвитку вітчизняного фінансового ринку обмежували ефективність їхнього функціонування через відсутність інструментів, які б відповідали бажаній прибутковості та допустимому рівню ризику. Водночас у світовій практиці вони здобули велику популярність та представлені низкою видів, які зображені на рис. 3.

Рис. 3. Класифікація ендавмент-фондів

Джерело: побудовано авторами.

Особливістю необмеженого ендавменту є те, що такий фонд має змогу мобілізувати ресурси, котрі потім можна буде використовувати, заощаджувати, вкладати та розподіляти за бажанням організації, котра залучає такі вклади. Цей вид ендавменту дає неприбутковим установам широку свободу вибору напрямів інвестування коштів, хоча вони й не можуть виходити за рамки статутної діяльності організації. Менеджери такого фонду володіють повноваженнями управління залученими коштами та згенерованими від них грошовими потоками задля досягнення поставлених цілей.

Другий вид ендавменту характеризується залученням ресурсів, котрі у майбутньому неприбуткова організація не матиме права власноруч використовувати, нагромаджувати чи розподіляти мобілізовані кошти. Водночас, зароблені на основній сумі, кошти можна буде використовувати на власний розсуд, не порушуючи принцип цільового спрямування згідно статутної діяльності. Такий вид фонду сприяє економному використанню

коштів, забезпеченню отримання стабільного фінансування упродовж тривалого періоду часу та збереженню сукупного розміру мобілізованих внесків від доброчинців.

Головною особливістю термінового ендавменту є встановлення часового проміжку, упродовж якого фонд має дозвіл використовувати залучені ресурси. Для такого виду фондів конкретизують умови, настання яких уможливить використання основної суми мобілізованих грошових коштів, або визначають часовий період, по закінченню якого можна реалізовувати такі операції. У порівнянні з обмеженим ендавментом, такі фонди мають змогу витратити базову зібрану суму пожертвувань у разі настання встановлених умов чи часових меж.

Останній вид ендавменту є найбільш лояльний щодо використання мобілізованих коштів, оскільки дає змогу керівництву фонду на власний розсуд проводити управління основною сумою та доходами від її інвестування. Квазі-ендавмент досить схожий до звичайного благодійного фонду, у якому обмеження щодо витрачання ресурсів зведені до мінімуму і благодійники не мають впливу на ці процеси. Перевагою зазначеного виду ендавменту є висока мобільність у виборі об'єктів інвестування та можливості реалізації альтернативних варіантів у фінансуванні більш ефективних програм чи проектів у довготерміновій перспективі [6, с. 188 – 189].

Сьогодні неприбуткові установи та організації переживають не найкращі часи, тому потреба у послугах ринку цільового капіталу суттєво зростає, що потребує виокремлення головних функцій ендавментів, які характеризують їхнє призначення (рис. 4).

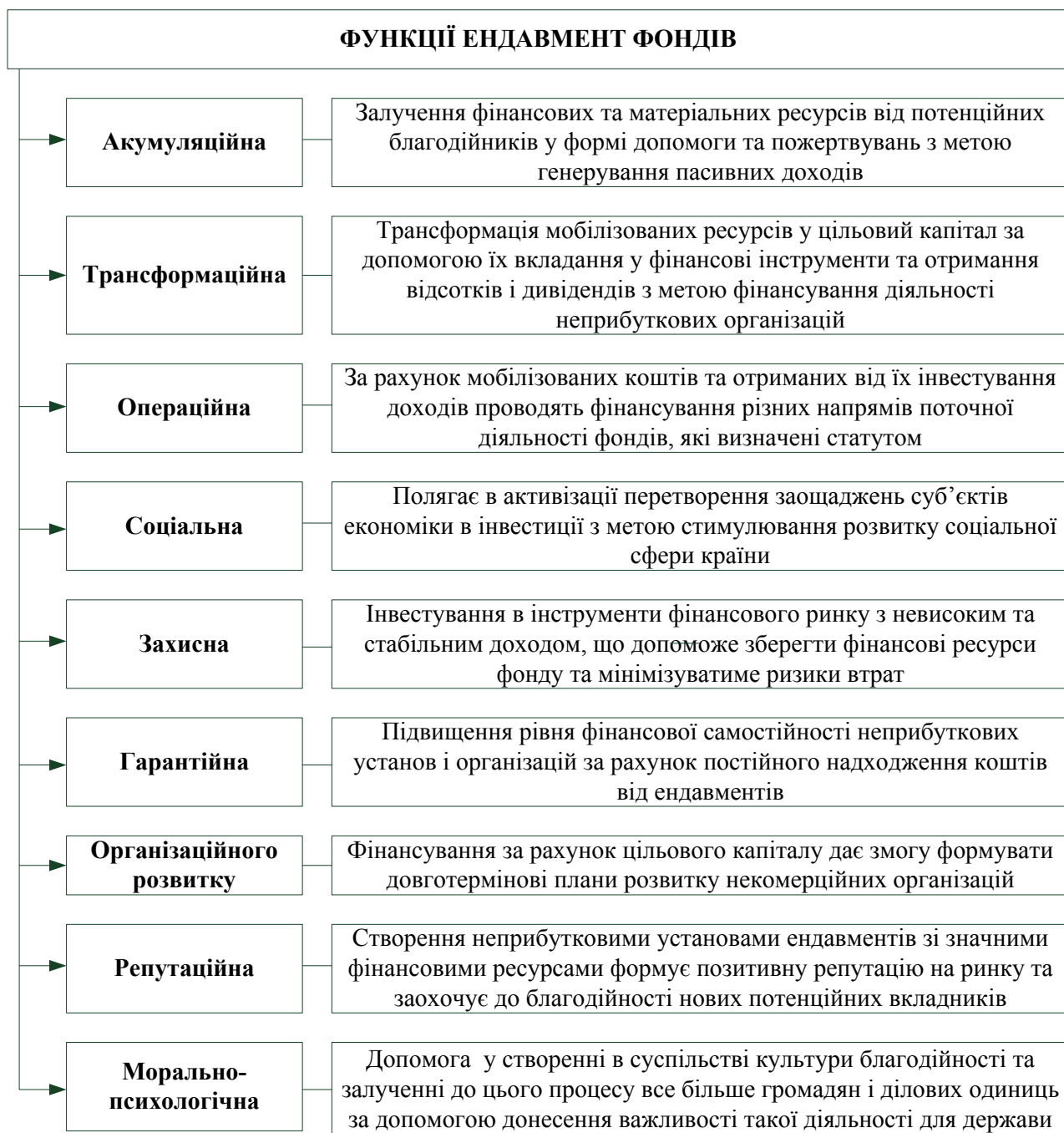

Рис. 4. Систематизація функцій ендавмент-фондів

Джерело: побудовано авторами.

Вважаємо, що з усієї сукупності функцій ендавмент-фондів, які висвітлені на схемі, особливої уваги заслуговує трансформаційна, яка перетворює заощадження домогосподарств та нагромадження суб'єктів господарювання в інвестиційні ресурси. Реалізація цієї функції є надзвичайно актуальною для вітчизняної економіки, оскільки за оцінками багатьох експертів на руках у населення перебувають великі обсяги неорганізованих заощаджень,

які доцільно було б залучити в обіг на фінансовий ринок або до формування цільового капіталу. Проте для реалізації таких планів необхідно чітко довести суспільству очевидну вигоду від вкладання ресурсів в едаументи, оскільки отримувати її буде можливо лише у майбутніх періодах часу.

З метою активізації розвитку ринку цільового капіталу в Україні необхідно реалізувати комплекс заходів у різних сферах економіки та суспільного життя, зокрема:

- удосконалити нормативно-правове забезпечення функціонування ринку цільового капіталу (податкове і бюджетне законодавство), що уможливить отримання певних вигод від ведення благодійної діяльності, наприклад, право на окремі пільги від держави, та дасть змогу залучити інвестиційні ресурси на тривалий період;

- окреслення широкого кола фінансових інструментів, що відповідатимуть вимогам ендавмент-фондів, в які потенційно можуть бути інвестовані залучені добровільні внески;

- забезпечити можливість користуватися якісними послугами з довірчого управління майном, які пропонують трастові компанії провідних країн світу, що стане запорукою отримання постійних грошових потоків за умов низького ризику;

- створення прозорих умов функціонування ендавмент фондів та надання у відкритий доступ необхідних звітних фінансових документів, що сприятиме зростанню довіри до їхньої діяльності з боку фізичних і юридичних осіб і дасть змогу залучити потенційних доброчинців;

- посилення контролю за діяльністю ендавментів з боку державних органів влади з метою запобігання використанню їх у різноманітних корупційних схемах, відмиванні злочинних доходів та привласненню благодійних внесків;

- підвищення рівня обізнаності та культури ведення благодійної діяльності у країні, що уможливить перерозподіл фінансових ресурсів між

різними суспільними сферами та допоможе залучити значну частину населення до фінансування соціального розвитку;

- врахування досвіду розвинених країни у сфері функціонування ендавментів, особливо у сфері освіти і науки, які довели ефективність такого фінансування діяльності неприбуткових установ, які зазвичай утримуються за рахунок бюджетних коштів;

- посилення взаємодії населення, підприємницьких структур, інститутів держави з некомерційними організаціями з метою налагодження партнерських відносин та залучення до участі у формуванні цільового капіталу.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Сьогодні повноцінний соціально-культурний розвиток будь-якого суспільства не може відбуватися тільки за рахунок бюджетних коштів, оскільки у більшості країн вони є суттєво дефіцитними і спрямовуються на першочергові потреби. Наслідком такої політики є неналежне фінансування установ освіти, науки, охорони здоров'я, заходів щодо поліпшення екології тощо. Ендавмент-фонди є тим альтернативним джерелом фінансування, які, залучаючи ресурси на благодійній основі, допомагають сформувати достатній капітал неприбутковим установам, стати конкурентоздатними на ринку, надаючи якісні послуги. Проте для ефективного функціонування ендавментів в Україні необхідно удосконалити вітчизняне фінансове законодавство, підвищити обізнаність населення щодо благодійної діяльності та дослідити зарубіжний досвід управління такими фондами. Формування ринку цільового капіталу у країні є потенційним каталізатором зростання якості послуг, які надають некомерційні організації, та забезпечення швидких темпів суспільного розвитку.

Література

1. Адамик М. В. Роль ендавмент-фондів у фінансовому забезпеченні закладів вищої освіти // Фінансовий простір. 2023. Вип. 1(49). С. 50 – 61.

2. Гернего Ю. О. Ендавмент фінансування освітньої складової інноваційної економіки в Україні // Економіка та суспільство. 2017. № 8. С. 563 – 567.
3. Горват Т. Ю. Ендавмент як джерело фінансування релігійних організацій (зарубіжний досвід) // Економіка та суспільство. 2022. Вип. 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1666/1603> (дата звернення: 12.07.2023).
4. Закон України “Про благодійну діяльність та благодійні організації” від 5 липня 2012 року №5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 12.07.2023).
5. Закон України “Про вищу освіту” від 1 липня 2014 року №1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 12.07.2023).
6. Манчул М.-Д. Ендавмент-фонд: поняття та перспективи розвитку в Україні // Юридичний вісник. 2022. №3. С. 188 – 193.
7. Осецький В. Л., Татомир І. Л. Особливості використання ендавменту та фандрейзингу в освітній практиці // Фінанси України. 2016. № 3. С. 86 – 100.
8. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 12.07.2023).
9. Пшик Б. І., Печенко О. О. Формування ринку цільового капіталу в Україні: передумови, проблеми, перспективи // Фінансовий простір. 2015. №3. С. 330 – 343.
10. Рябков К., Покідіна В. Ендавмент у вищій освіті: світова практика і українське сьогодення // Проект “Популярна економіка: ціна держави”. 2015. №34. С. 1 – 18.
11. Тимошенко О. В., Буцька О. Ю. Ендавмент як джерело фінансового забезпечення вищого навчального закладу. Ефективна економіка. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5965> (дата звернення: 12.07.2023).

12. Ткачук О. В. Ендаумент як форма фінансування вищої освіти // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 21, Ч. 2. С. 101 – 104.

References

1. Adamyk, M. V. (2023), “The role of endowment funds in the financial provision of higher education institutions”, *Finansovyi prostir*, Vol. 1(49), pp. 50-61.
2. Herneho, Yu. O. (2017), “Endowment of funding of the educational component of the innovative economy in Ukraine”, *Ekonomika ta suspilstvo*, Vol. 8. pp. 563-567.
3. Horvat, T. Yu. (2022), “Endowment as a source of funding for religious organizations (foreign experience)”, *Ekonomika ta suspilstvo*, Vol. 43, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1666/1603> (Accessed: 12 July 2023).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine “On Charitable Activities and Charitable Organizations”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (Accessed: 12 July 2023).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine “On Higher Education”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Accessed: 12 July 2023).
6. Manchul, M.-D. (2022), “Endowment fund: concepts and development prospects in Ukraine”, *Yurydychnyi visnyk*, Vol. 3, pp. 188-193.
7. Osetskyi, V. L. and Tatomyr, I. L. (2016), “Peculiarities of the use of endowment and fundraising in educational practice”, *Finansy Ukrainy*, Vol. 3, pp. 86-100.
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), “Tax Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed: 12 July 2023).

9. Pshyk, B. I. and Pechenko, O. O. (2015), "Formation of the target capital market in Ukraine: prerequisites, problems, prospects", *Finansovyi prostir*. Vol. 3, pp. 330-343.
10. Riabkov, K. and Pokidina, V. (2015), "Endowment in higher education: world practice and Ukrainian present", *Proekt "Populiarna ekonomika: tsina derzhavy"*, Vol. 34, pp. 1-18.
11. Tymoshenko, O. V. and Butska, O. Yu. (2017), "Endowment as a source of financial support of a higher educational institution", *Efektyvna ekonomika*, Vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5965> (Accessed: 12 July 2023).
12. Tkachuk, O. V. (2018), "Endowment as a form of financing higher education", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, Vol. 21(2), pp. 101-104.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2023 р.